

Uusi alku 46

Mark 12:13–17

Savonlinnan Tuomiokirkko, 16.11.2011

Saako keisarille maksaa veroja?

Olemme Markuksen evankeliumissa kohdassa, jossa Jeesus on tullut Jerusalemin temppeliin. Hän on arvostellut ankarasti temppeliä ja sen uhrikäytäntöjä kaatelemalla siellä uhrieläinten myyntipöytiä.

Siksi temppelin ylipapit ja kirjanoppineet kysyivät häneltä valtuuksia tällaiseen provokaatioon. Jeesus ei kuitenkaan vastannut suoraan, vaan kertoi vertauksen viinitarhasta ja sen pahoista vuokratilijöistä. Ylipapit ja kirjanoppineet tajusivat, että Jeesus tarkoitti vertauksellaan heitä. He olivat ryövänneet Jumalan viinitarhan eli Israelin kansan hengellisen perinnön itselleen. Jeesus itse oli viinitarhan oikean omistajan, Herran, lähettäjä Poika. Hänet nuo väärät hengelliset johtajat tappaisivat, mutta lopulta Herra itse saisi aikaan sen, että väärät viinitarhurit tuhottaisiin ja Israelin hengellisen perinnön vaaliminen annettaisiin muille. Nimittäin sellaisille, jotka suostuisivat ottamaan vastaan oikean, hengellisen Herran temppelin ja sen kestävän peruskiven, Messiaan.

Ylipapit marssittavat uusia väittelijöitä Jeesusta vastaan

Ylipapit ja kirjanoppineet eivät kyenneet vastaamaan Jeesuksen hyökkäävään vertaukseen millään tavalla. He poistuivat paikalta tappion kokeneina. Mutta koko taistelua he eivät vielä olleet luovuttaneet.

Sitten he lähettivät muutamia fariseuksia ja Herodeksen kannattajia Jeesuksen luo saadakseen hänet puheistaan kiinni. (Mark 12:13)

Fariseukset olivat, kuten jo aiemmissa ohjelmissa on kerrottu, uskonnollis-isänmaallinen herätysliike. He toimivat tavallisen kansan parissa, koettaen saada sitä noudattamaan Mooseksen lakia ja sitä suojelevia perinnäissääntöjä. He myös vastustivat vierasheimoisten vaikutusvaltaa Pyhällä maalla.

Jeesuksen tausta ja toimintatapa oli osittain samankaltainen fariseusten kanssa, minkä vuoksi he ilmeisesti aluksi olivat pitäneet Jeesusta oman linjansa miehenä. (Tästä on osoituksena esimerkiksi se, että Uusi testamentti kertoo useampaan kertaan Jeesuksen aterioineen jonkun fariseuksen luona. Uskonnolliset juutalaiset olivat hyvin tarkkoja siitä, kenen kanssa he suostuivat ateriyhteyteen. Yhteinen ruokailu kertoo siitä, että Jeesusta arvostettiin ainakin joittenkin fariseusten suuntausten piirissä).

Jo Jeesuksen Galilean toiminnan aikana useimmille fariseuksille oli kuitenkin käynyt selväksi, että Jeesus ei ollut ”heidän miehensä”. Hän suhtautui joihin Mooseksen lain ja perinnäissääntöjen kohtiin aivan liian sallivasti. Toisia hän taas tulkitsi tiukemmin kuin he (esim. avioerosäädöstä). Hänen vapaa suhtautumisensa lakiin kertoi siitä, että hän katsoi olevansa Messias, ehkä jopa Jumalan Poika, joka oli esimerkiksi yksityiskohtaisia sapattikäskyjä suurempi. Niinpä Jeesus oli useimpien fariseusten mielestä vakavasti harhaoppinen. He olivat jo Galileassa alkaneet miettiä, kuinka Jeesus saataisiin tapettua.

Siksi he olivat liittoutuneet hyvin toisenlaisen juutalaisen ryhmittymän, Herodeksen kannattajien kanssa. Kyse oli suuntauksesta, joka veljeili valtaapitävän Herodeksen suvun kanssa. Heille

olennaista oli säilyttää hyvät välit roomalaisiin, joiden turvin Herodeksen suku oli vallassa. Suuntaus oli periaatteessa asioista eri mieltä kuin fariseukset, jotka vastustivat vieraita vaikutteita kuten Herodeksen suvun suosimaa kreikkalais-roomalaista kulttuuria ja sen hapattamaa tulkintaa juutalaisuudesta.

Jeesuksen vastustamisessa nämä kovin erilaiset ideologiat olivat löytäneet yhteisen sävelen. Jeesus oli molempien silmissä vaarallinen. Fariseuksille siksi, että hän johti kansaa pois heidän kannattamastaan Mooseksen lain tulkinnasta. Herodilaisille siksi, että hänellä oli niin suuri kansansuosio, että hän saattaisi Johannes Kastajan tavoin houkutella kansaa massaliikehdintään, mikä taas herättäisi roomalaisten vastustuksen. Juutalaisten verrattain suuri itsehallinto olisi vaarassa.

Tempppelin ylipapit ja kirjanoppineet saattoivat siis käyttää fariseusten ja herodilaisten tietotaitoa Jeesusta vastaan. Kärskittyään väittelyssä tappion he lähettivät näistä koostuvia tuoreita voimia Jeesusta vastaan.

Ovela kysymys

Nämä tulivat ja sanoivat hänelle: "Opettaja, me tiedämme, että sinä puhut totta ja olet ihmisistä riippumaton. Sinä et tee eroa heidän välillään, vaan opetat Jumalan tietä totuuden mukaisesti. Onko oikein maksaa keisarille veroa vai ei? Tuleeko meidän maksaa vai ei?" (Mark 12:14)

Kätyrit aloittavat imartelemalla Jeesusta. "Me tiedämme, että sinä puhut totta. Et kumartele kuvia, suuntaan tai toiseen."

Imartelun tarkoituksena oli tietysti saada Jeesus huolettomaksi ja varomattomaksi.

Sen jälkeen he esittivät ovelan kysymyksen. Kyse oli siitä, että Jerusalemin alue, Juudea, oli joutunut n. 25 vuotta aiemmin Rooman prokuraattorikunnaksi. Siksi sen asukkaat olivat provinseista kannetun henkiveron alaisia. Tällainen loukkasi juutalaisten kansallisia ja uskonnollisia tunteita, sillä vero ei mennyt valtionrahastoon, vaan Rooman keisarin omaan kassaan. Siksi veron maksaminen oli selvä tunnustus siitä, että Rooman keisari hallitsi heidän maataan, jonka Jumala kuitenkin oli luvannut Israelin kansalle ja sen omalle kuninkaalle.

Kaiken lisäksi vero oli suoritettava roomalaisella hopeadenarilla. Siinä oli keisarin kuva ja hänen arvonimensä. Siihen oli lisätty sana "divus" eli "jumalallinen". Juutalaisten jyrkkä siipi ei hyväksynyt henkiveron maksua, koska piti sitä keisarin palvontana. Kiihailijat eli selootit olivat jopa ryhtyneet kapinaan henkiveron vuoksi. Fariseukset eivät periaatteessa hyväksyneet heidän henkiveron maksua, mutta tyytyivät olemaan aloillaan ja odottivat Jumalan ratkaisevan asian.

Kyse ei siis ollut siitä, pitikö yleensä maksaa veroja esivallalle, vaan kyseisessä poliittisessä tilanteessa esiin nousseesta erityisongelmasta.

Jeesuksen vielä ovelampi vastaus

Jeesus tiesi heidän teeskentelevän ja sanoi: "Miksi te yritätte saada minut ansaan?" (Mark 12:15)

Jeesus ei siis antanut imartelun hämätä itseään. Hän tiesi kysyjien kierouden. He olivat esittäneet kysymyksen ajatellen, että vastasipa Jeesus niin tai noin, hän joutuisi joka tapauksessa pulaan. Jos hän puolustaisi henkiveron maksamista, hän saisi vastaansa Juudean kansan yleisen mielipiteen. Jos hän taas vastustaisi veroa, hän saisi vastaansa Rooman viranomaiset.

Jeesus teki hyvän pelisiirron:

Näyttäkää minulle denaarin raha." He ottivat esiin rahan, ja hän kysyi: "Kenen kuva ja nimi siinä on?" "Keisarin", he vastasivat. Silloin Jeesus sanoi heille: "Antakaa keisarille mikä keisarille kuuluu ja Jumalalle mikä Jumalalle kuuluu." Tämä vastaus jätti heidät ymmälle. (Mark 12:15-17)

Kysyjät siis todistivat omalla suullaan, että raha oli keisarin. Oli ulkokultaista ja tekopyhää kysellä veronmaksun laillisuutta, kun itse kuitenkin käyttää samaa rahaa maksuvälineenä.

Se ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että veron maksaja olisi väistämättä kieltänyt Jumalan. Jumalaa palveltiin eri tavalla kuin keisaria. Kyse oli ihmisen sydäimestä. Se piti antaa Jumalalle, sitä Jumalan piti hallita. Keisari sai hallita sellaisia asioita, kuin rahaa ja veroja.

Mitä tämä tarkoittaa yleisemmin? No sitä, että Jeesus teki eron maallisen ja hengellisen hallintavallan välille. Niitä ei hänen mielestään pitänyt sekoittaa, eikä hengellinen hallinto saanut tunkeutua maallisen hallitsijan alueelle, ei edes silloin, kun kyseessä oli vieraan vallan sortokoneisto.

Toisaalta, maallinen valta ei saanut tunkeutua sille alueelle, jota Jumala hallitsi. Sitä oli ihmisen sydän ja usko. Sitä oli Jumalan sanan kuuleminen ja se kasvu, jota sanan siemen kasvoi ihmisen sydämessä. Sitä oli usko, jonka Messias sai aikaan. Kun ihminen piti huolen siitä, että Jumala sai vaikuttaa näissä asioissa hänen syvimpään olemukseensa, silloin hän saattoi huoletta antaa keisarille sellaiset asiat, kuin veron.

Nykyajan sovellutusta

Vastaava pätee nykyäänkin. Valtion ja yhteiskunnan hallinto on eri asia kuin usko ja sydämen suhde Jumalaan. Ne pitää pitää erillään, eivätkä ne saa tunkeutua toistensa alueelle. Valtio ei saa määrätä sitä, miten kirkko uskoo. Sen määrää Raamattu ja apostolinen oppi, korkeimpana auktoriteettinaan Jumala, joka ei ole demokraattinen vaan suvereeni.

Kirkko ei saa määrätä, miten valtio käyttää verorahat. Sen määrää demokraattisesti valittu eduskunta ja sille vastuussa oleva hallitus. Jumala on niittenkin Luoja, mutta hän on sallinut niille autonomian, jota kirkko ei saa lähteä sotkemaan vaatimalla maan päälle teokratiaa eli jumalalista hallintoa.

Tällainen perusratkaisu saattaa tuntua meistä aika itsestään selvältä. Mutta tämä johtuu siitä, että länsimaiden kristillisessä kulttuurissa se on jo hyvin pitkään ollut pääsääntö; siitäkin huolimatta, että sääntöä on usein rikottu, suuntaan jos toiseenkin. Mutta esimerkiksi islamin *sharia*-laki on perusidealtaan hyvin erilainen. Siinä ideana on se, että yhteiskunta on saatava uskonnollisen lainkäytön, Jumalan antaman Koraanin määräysten piiriin. Uskonnolliset johtajat ja heidän tulkitsemansa perinne määräävät perinteisessä islamissa myös yhteiskunnan lainkäytöstä.

Tähän kohtaan sopii lainata apostoli Paavalia, joka ajattelee toisin kuin islam, Jeesuksen tavoin.:

Jokaisen on suostuttava esivaltansa alaisuuteen. Eihän ole esivaltaa, joka ei olisi Jumalalta peräisin, häneltä ovat vallankäyttäjät saaneet valtuutensa. Joka vastustaa esivaltaa, nousee siis Jumalan säädöstä vastaan, ja ne, jotka näin tekevät, saavat rangaistuksensa. (Room:13:1-3)

Tämä ei tarkoita sitä, että maallinen vallankäyttö saisi ohjeensa Raamatusta. Ei, vaan ideana on se, että maallinen, poliittinen valta on saanut luomisen perusteella moraalisen tajun oikeasta ja väärästä. Jumala on pitänyt sen yllä syntiinlankeemuksesta huolimatta, kuten Raamatun alkukertomuksista käy ilmi, vaikkapa tästä Noalle vedenpaisumuksen jälkeen annetusta lupauksesta:

Ja jokaisen, joka vuodattaa teidän verenne, teidän elämänvoimanne, minä vaadin tilille. Minä vaadin tilille jokaisen eläimenkin. Vaadin tilille jokaisen ihmisen, joka vuodattaa lähimmäisensä veren. – Joka ihmisen veren vuodattaa hänen verensä on ihminen vuodattava, sillä omaksi kuvakseen Jumala teki ihmisen. Olkaa hedelmälliset ja lisääntykää, lisääntykää ja levittäkää yli maan." (1 Moos 9:5–7)

Siksi maallinen hallintavalta toteuttaa Jumalalta saamaansa tehtävää, vääryyden ja väkivallan ulkonaista vastustamista ja rankaisemista. Tästä Paavali kirjoittaa näin:

Ei sen, joka tekee oikein, tarvitse pelätä viranomaisia, vaan sen, joka tekee väärin. Jos siis tahdot elää pelkäämättä esivaltaa, tee oikein! Silloin saat siltä kiitosta. Se on Jumalan palvelija ja toimii sinun parhaaksesi. Mutta jos teet väärin, pelkää! Esivalta ei kannata miekkaa turhaan. Se on Jumalan palvelija ja panee täytäntöön väärintekijälle kuuluvan rangaistuksen. Siksi on suostuttava esivallan alaisuuteen, ei vain rangaistuksen pelosta vaan myös omantunnon vaatimuksesta. Sen vuoksi te verojakin maksatte, sillä viranomaiset ovat Jumalan palveluksessa, kun he hoitavat tehtäviään. Antakaa jokaiselle se, mikä hänelle kuuluu: kenelle vero, sille vero, kenelle tulli, sille tulli, kenelle pelko, sille pelko, kenelle kunnia, sille kunnia. (Room 13:4 ss.)

Täysin vääristyneen esivallan vastustamisesta

Tietenkin toisaalta joskus on niin, että maallinen esivalta voi korruptoitua niin pahasti, että se ei enää ylläpidä oikeutta, vaan tekee niin karkeata vääryyttä niin järjestelmällisesti, että sitä pitää alkaa vastustaa.

Hitlerin Saksassa jotkut kristityt päätyivät ajattelemaan, että järjetöntä diktaattoria oli vastustettava. Tunnettu luterilainen teologi Dietrich Bonhoeffer liittyi vastarintaliikkeeseen.

Se merkitsi välien katkaisemista myös viralliseen luterilaiseen kirkkoon, joka oli joutunut Hitlerin hännystelijöiden valtaan. Bonhoeffer ja eräät muut rohkeat perustivat Tunnustuskirkon, joka julkaisi natsien hännystelijöitä vastaan suunnatun Barmenin julistuksen. Se julkaistiin v. 1934. Sen mukaan kirkon, ollakseen uskollinen itselleen ja sanomalleen, oli tehtävä mahdollisimman selvä ero totuuden ja valheen välillä.

Barmenin julistuksen mukaan:

”Jeesus Kristus, sellaisena kuin Pyhä Raamattu hänestä meille todistaa, on Jumalan Sana, jota meidän on kuultava ja johon meidän on luotettava ja jota meidän on toteltava elämässä ja kuolemassa.”

Kyse oli siis Jeesuksen kuulemisesta. Ei itselle mieleisten tulkintojen tekemisestä. Kyse oli luottamuksesta Jumalan sanan todistukseen hänestä. Kyse oli luottamuksesta seuraavasta tottelemisesta, joka saattoi johtaa kuolemaan, ja johtikin. Sitä ei voinut väistää sanomalla, että ”jokaisella on saatava olla omat tulkintansa.”

Barmenin julistus jatkui:

”Me hylkäämme sen harhaopin, että kirkko voisi tai että kirkon pitäisi Jumalan yhden sanan lisäksi hyväksyä julistuksensa lähteeksi muita tapahtumia, voimia, henkilöitä tai totuuksia kuin Jumalan ilmoitus.”

Noilla ”tapahtumilla, voimilla, henkilöillä ja totuuksilla” Barmenin julistuksen laatineet teologit viittasivat siihen, että natsien soluttaman valtiokirkon mukaan Saksan kansan poliittinen kehitys oli saanut jumalallisen ilmoituksen aseman. Saksan kansa oli tullut tietoiseksi erityisestä kutsumuksestaan, joten Raamatua oli tulkittava sen valossa. Tästä Bonhoeffer ja muut Barmenin julistuksen takana olevat teologit halusivat kirkkoaan varjella, ja perustivat siksi Tunnustuskirkon.

Lopulta Bonhoeffer ja osallistui operaatioon, jossa Hitlerin työhuoneeseen kiikutettiin pommi asiakirjasalkussa. Se räjähti kuitenkin tammisen kirjoituspöydänjalan väärällä puolella ja Hitler säilyi vahingoittumattomana. Bonhoeffer jäi kiinni. Hänet hirtettiin keskitysleirillä pari päivää ennen Saksan antautumista ja sodan loppumista.

En usko, että ajatus Hitlerin murhaamisesta oli oikea ja Jumalalta peräisin. Mutta Barmenin julistus ja Tunnustuskirkko varmaankin olivat Raamatun valossa oikea ratkaisu. Jos valtiovalta yrittää määrätä kirkon uskosta ja onnistuu saamaan kirkon hännystelemään omia, selkeästi raamatunvastaisia näkemyksiä, sellaiseen ei pidä suostua. On toimittava niin kuin Pietari ja muut apostolit juutalaisten johtomiesten edessä.

He kutsuivat apostolit sisään ja kielsivät heitä enää puhumasta tai opettamasta yhtään mitään Jeesuksen nimessä. Mutta Pietari ja Johannes vastasivat heille: ”Onko Jumalan edessä oikein totella ennemmin teitä kuin Jumalaa? Ratkaiskaa itse. Me emme voi olla puhumatta siitä, mitä olemme nähneet ja kuulleet.” Silloin neuvoston jäsenet uhkailivat heitä entistä ankarammin, mutta päästivät heidät sitten vapaaksi kansan tähden. (Apt 14:18-21)

On huomattava, että Jeesuksen mielestä kysymys henkiveron maksamisesta keisarille ei ollut vastaavan luokan kysymys. Siinä valtiovallan totteleminen oli oikein, vaikka juutalaisten tiukan linjan mukaan ajateltuna kyse oli asiasta, jossa oli pysyttävä tiukkana, maksoi mitä maksoi.

Tämä osoittaa, ettei kristittyjen ihan vähällä pidä lähteä Jumalan nimissä esivaltaa uhmaamaan.